

บทที่ 4

ผลการศึกษา

ในบทนี้จะนำเสนอผลการศึกษาวิจัยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษา โดยจะแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการนำเสนอผลการศึกษาเกี่ยวกับการเข้าสู่ตำแหน่ง แนวคิด* บทบาท และปัญหาในการพัฒนาชนบทของกำนัน ส่วนที่สอง เป็นส่วนที่เกี่ยวกับการเข้าสู่ตำแหน่ง แนวคิด บทบาท และปัญหาในการพัฒนาชนบทของผู้นำหมู่บ้าน และส่วนที่สาม จะเป็นผลการศึกษาเกี่ยวกับการเข้าสู่ตำแหน่ง แนวคิด บทบาท และปัญหาในการพัฒนาชนบทของกำนันและผู้นำหมู่บ้านชาย

กำนันสตรี :

การเข้าสู่ตำแหน่ง แนวคิด บทบาท และปัญหาในการทำงานพัฒนา

1. การเข้าสู่ตำแหน่งกำนัน

1.1 ปัจจัยที่ทำให้ทัศนคติลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นกำนัน จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจในการลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นกำนัน มีทั้งปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวผู้สมัครเอง และปัจจัยที่เกี่ยวกับสถานการณ์แวดล้อม ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1.1.1 ตัวผู้สมัครเองสนใจที่จะเป็นกำนันจึงอยากลงสมัครรับเลือกตั้ง เมื่อตำแหน่งกำนันว่างและกระบวนการเลือกตั้งกำนันคนใหม่เริ่มขึ้นจะมีผู้สมัครทั้งชายและหญิงที่

*ในรายงานการวิจัยนี้ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท หมายถึง ทัศนะหรือความคิดเห็นของกำนันและผู้นำหมู่บ้านสตรีที่มีต่อการพัฒนาชนบท มากกว่าจะเป็นแนวคิดที่มีลักษณะเชิงวิชาการ

มีความสนใจจะเป็นกำนัน สำหรับผู้สมัครที่เป็นหญิงนั้น จากการศึกษาพบว่า ตัวผู้สมัครเองมีความสนใจที่จะเป็นกำนัน เพราะว่ามีพื้นฐานการทำงานจากการดำรงตำแหน่งเป็นผู้นำหมู่บ้านอยู่แล้ว บางคนอาจมีประสบการณ์การทำงานพัฒนาด้านอื่นด้วย เช่น การเป็นกรรมการสุขาภิบาล เป็นต้น จากประสบการณ์การทำงานดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้สมัครอยากลองสมัครดู ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้สมัครเองก็มีได้ความมั่นใจเท่าใดนักว่าจะได้รับการเลือกตั้ง

1.1.2 **ต้องการล้มล้างคำสับประมาทของผู้สมัครชาย** ผู้สมัครชายมักแสดงความคิดเห็นในทำนองดูถูกสตรีว่า มีความสามารถไม่เพียงพอที่จะทำหน้าที่ในตำแหน่งกำนันได้ แม้จะสมัครเข้ารับการเลือกตั้งก็ไม่มีทางได้รับเลือก คำสับประมาททำนองนี้แทนที่จะทำให้สตรีที่สนใจตำแหน่งกำนันจะรู้สึกท้อถอย กลับทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะสมัครรับเลือกตั้งเพื่อล้มล้างคำสับประมาท และเพื่อเป็นการพิสูจน์ตัวเองว่า ผู้สมัครสตรีก็มีความสามารถที่จะทำงานในตำแหน่งนี้เท่าเทียมกับผู้ชาย

1.1.3 **บุคคลรอบข้างสนับสนุนให้ลงสมัครรับเลือกตั้ง** จากการศึกษาพบว่า ผู้สมัครสตรีจะปรึกษาหารือสามีก่อนที่จะตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อคว่าสามีจะมีความคิดเห็นประการใดบ้าง ส่วนมากแล้วสามีก็จะให้การสนับสนุนให้ลงสมัคร นอกจากสามีจะให้การสนับสนุนแล้ว ชวบ้านซึ่งอาจเป็นเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้อง ก็มักว่าเป็นแรงสนับสนุนที่สำคัญอย่างยิ่ง ชวบ้านมักชักชวนให้ผู้สมัครสตรีลงสมัคร บางกรณีชวบ้านก็เสนอชื่อผู้สมัครสตรีเข้ารับการเลือกตั้งเลยก็มี การแสดงการสนับสนุนโดยการชักชวนหรือเป็นผู้เสนอชื่อให้เท่ากับเป็นการแสดงเจตนารมณ์ของชวบ้านที่จะลงคะแนนเลือกตั้งให้ผู้สมัครสตรีในวันเลือกตั้ง และยังเป็นกำลังสำคัญในการหาเสียงด้วย

1.2 **กลยุทธ์ในการหาเสียง** วิธีการซึ่งผู้สมัครสตรีใช้ในการหาเสียงหลังจากสมัครรับเลือกตั้งเป็นกำนัน มักอยู่บนพื้นฐานของระบบความสัมพันธ์ในชุมชน ความสามารถเฉพาะตัว และการประกอบอาชีพของตนเอง จากการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ผู้สมัครส่วนใหญ่ใช้เวลาหาเสียงไม่มากนัก ผู้สมัครจึงเน้นหนักการหาเสียงแบบเข้าถึงตัว โดยการเดินหาเสียงตามบ้าน แทนที่จะใช้การปิดประกาศหรือใบปลิว

1.2.1 **การหาเสียงโดยใช้ระบบความสัมพันธ์ในชุมชน** ระบบเครือญาติมีความสำคัญอย่างมากในการหาเสียง ผู้สมัครอาศัยญาติพี่น้องเป็นฐานกำลังในการช่วยหาเสียง

โดยการเป็นหัวคะแนนให้ผู้สมัคร นอกจากนั้นผู้สมัครบางรายได้ใช้ระบบเครือข่ายให้เป็นประโยชน์ต่อการหาเสียง กล่าวคือ ในชุมชนชนบทที่สามัคคีของเครือข่ายยังมี ความสำคัญ ผู้สมัครจะศึกษาว่าในชุมชนหนึ่งมีตระกูลใหญ่อะไรบ้าง แล้วพยายามเข้าไปหาเสียงกับผู้อาวุโสของตระกูล แล้วขยายไปยังชาวบ้านที่อยู่ในระบบเครือญาตินั้น โดยหวังว่าผู้อาวุโสของตระกูลจะช่วยพูดสนับสนุนตนกับคนในตระกูลได้ และภายใต้ระบบหัวคะแนนดังกล่าวนี้ การแจกเงินเพื่อซื้อเสียงและการเลี้ยงอาหารยังใช้เป็นมาตรการของผู้สมัครบางคน ในอันที่จะจูงใจให้ชาวบ้านลงคะแนนเสียงให้กับตน นอกจากนี้ถ้ามีการประชุมในหมู่บ้านไหน ผู้สมัครบางรายจะถือโอกาสไปร่วมและหาเสียงในที่ประชุมไปในตัว

1.2.2 การหาเสียงโดยใช้ความสามารถเฉพาะตัว ผู้สมัครบางคนมีความสามารถทางศิลปะ เช่น หมอลำ ลำตัด เป็นต้น ผู้สมัครจึงใช้ความสามารถเฉพาะตัวเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการหาเสียง โดยการร้องหมอลำหรือลำตัดเพื่อดึงดูดความสนใจของชาวบ้าน นับเป็นการใช้กลยุทธ์ที่ชาญฉลาดที่สามารถผสมผสานเนื้อหาทางการเมืองเข้ากับรูปแบบการบันเทิงที่ชาวบ้านคุ้นเคย จึงสามารถสื่อสารข้อมูลต่างๆไปยังชาวบ้านได้ง่ายยิ่งขึ้น

1.2.3 การหาเสียงโดยใช้ฐานการประกอบอาชีพให้เป็นประโยชน์ จากการศึกษาภูมิหลังทางเศรษฐกิจ-สังคมของกำนันสตรีพบว่า กำนันที่เลือกเป็นกรณีศึกษาส่วนมากจะมีกิจการที่เป็นธุรกิจส่วนตัว ได้แก่ ร้านขายอาหาร บริษัทรับเหมาก่อสร้าง ร้านค้าของใช้เบ็ดเตล็ด จากการดำเนินกิจการดังกล่าวนี้เองเปิดโอกาสให้กำนันสตรีได้พบปะผู้คนที่เป็นลูกค้าจำนวนมาก และได้ถือโอกาสนี้ในการหาเสียงไปด้วย เรียกว่า "ขายของไป หาเสียงไป" บางรายที่ค่อนข้างมีฐานะก็ใช้รถบัสขับออกตระเวนหาเสียงตามหมู่บ้านต่างๆ ทำให้การหาเสียงทำได้รวดเร็ว สามารถครอบคลุมหมู่บ้านและชาวบ้านได้เป็นจำนวนมาก สำหรับรายที่มีธุรกิจก่อสร้างก็สามารถใช้พื้นฐานการประกอบอาชีพนี้หาเสียงได้ กล่าวคือ ถ้าชาวบ้านหมู่บ้านไหนที่อยู่ในพื้นที่ซึ่งเป็นฐานเสียงในการเลือกตั้งมาขอร้องให้ช่วยซ่อมแซมหรือปรับปรุงถนนหนทางของหมู่บ้าน ก็มักจะช่วยเหลือ การช่วยเหลือชาวบ้านในลักษณะนี้ก็สามารถเรียกคะแนนเสียงสนับสนุนจากชาวบ้านได้มาก เพราะผู้สมัครสตรีมีผลงานให้ชาวบ้านเห็นเป็นรูปแบบ หรือถ้าจะพิจารณาในอีกด้านก็อาจถือได้ว่าการช่วยชาวบ้านในลักษณะดังกล่าวเป็นการสร้างบุญคุณแก่ชาวบ้าน ซึ่งอาจเป็นข้อผูกมัดให้ชาวบ้านลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัคร

มีข้อที่น่าสนใจพบว่า ผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นกำนันบางคนยังมีคัมภีร์และ
เชื่อถือในอำนาจของสิ่งที่ไม่เห็นตัวตนว่า จะสามารถช่วยให้ตนชนะการเลือกตั้งได้
เช่น ผู้สมัครบางรายจะบนบานศาลกล่าวต่อปู่ตา เพื่อให้ช่วยคลี่คลายคดีให้ตนชนะการเลือก
ตั้ง บางคนแสวงหากำลังใจในการต่อสู้ในสนามเลือกตั้งโดยการให้หมอดูผูกดวงให้

1.3 ปัจจัยที่ทำให้ได้รับการเลือกตั้ง ปัจจัยที่ทำให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นกำนันได้รับ
เลือกตั้ง อาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวผู้สมัครเอง และปัจจัยที่
เกี่ยวกับชุมชน ปัจจัยทั้ง 2 กลุ่มนี้จะประกอบกันเข้า และส่งเสริมให้ผู้สมัครสตรีชนะการ
เลือกตั้ง

1.3.1 ปัจจัยที่เกี่ยวกับตัวผู้สมัครเอง จากการศึกษาพบว่า ผู้ที่ได้รับเลือกเป็น
กำนันมีความพร้อมในด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ส่วนมากมีกิจการเชิงธุรกิจเป็นของตนเองตั้ง
ได้กล่าวมาแล้ว การมีฐานะทางเศรษฐกิจที่เป็นมืกแผ่นดินทำให้เป็นที่เชื่อถือของชาวบ้าน และ
ที่สำคัญคือ ผู้สมัครส่วนมากเป็นผู้มีการศึกษา บางคนจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ส่วนมากมี
ประสบการณ์การทำงานพัฒนาในระดับท้องถิ่นมาก่อน เช่น เป็นประธานกลุ่มสตรีพัฒนา
กรรมการสุขาภิบาล เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ได้รับเลือกตั้งส่วนมากเป็นผู้มีบุคลิกภาพดี มี
ลักษณะความเป็นผู้นำ และมีทักษะในการพูดจูงใจคน นอกจากนี้ยังไม่มีภาระในการเลี้ยงดู
ลูกเพราะลูกโตหมดแล้ว จึงสามารถเสนอตัวเข้ามาทำงานในตำแหน่งกำนันได้อย่างเต็มที่
และสามีของกำนันสตรีเองก็ให้การสนับสนุนด้วย ผู้ได้รับเลือกตั้งส่วนมากได้รับเลือกเพราะ
"บารมี" ที่ได้สะสมไว้ กำนันสตรีบางท่านมีบิดาเป็นกำนันมาก่อน จึงเป็นที่รู้จักของชาว
บ้าน และนับว่าช่วยเป็นฐานที่เรียกคะแนนนิยมจากชาวบ้านได้เป็นอย่างดี เรียกว่าได้อาศัย
บารมีของบิดาที่สั่งสมไว้นั่นเอง ประกอบกับในระหว่างที่บิดาของกำนันสตรียังดำรงตำแหน่ง
อยู่นั้น กำนันสตรีมีโอกาสรู้งานในหน้าที่กำนันอยู่บ้าง เพราะบิดาขอให้ช่วยงานต่างๆ
อยู่เป็นประจำ และยังมีโอกาสได้ทำความรู้จักมักคุ้นกับชาวบ้านไปด้วย เท่ากับ "ฝึกงาน"
ในตำแหน่งกำนันไปในตัว ซึ่งอาจช่วยกระตุ้นให้กำนันสตรีหลายคนเกิดความชอบงานใน
ตำแหน่งกำนัน นอกจากจะอาศัยบารมีของบิดาแล้ว กำนันสตรีหลายคนสามารถชนะการ
เลือกตั้งเพราะบารมีของตนเองสะสมไว้ โดยการช่วยเหลือชาวบ้านในด้านต่างๆ เช่น ให้
ชาวบ้านซื้อสินค้าโดยระบบเงินเชื่อได้ ร่วมบริจาคเมื่อชาวบ้านจัดงานบุญ ช่วยชาวบ้านใน

ด้านการสร้างสาธารณูปโภค บางคนที่มีความสามารถพิเศษ เช่น เป็นหมอตำแย หมอธรรม หมอขวัญ เป็นต้น ได้ใช้ความสามารถเหล่านี้ช่วยเหลือชาวบ้านมาโดยตลอด ดังนั้นเมื่อลงสมัครรับเลือกตั้งจึงได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านอย่างท่วมท้น

1.3.2 ปัจจัยที่เกี่ยวกับชุมชน โอกาสที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นกำนันจะได้รับเลือกตั้ง ขึ้นกับเงื่อนไขของชุมชนเป็นตัวกำหนดด้วย กล่าวคือ แม้ว่าจะมีความพร้อมด้านส่วนตัว แต่ถ้าเงื่อนไขของชุมชนไม่เอื้อก็ยากที่จะได้รับเลือกตั้ง เงื่อนไขของชุมชนที่กล่าวถึงนี้มีหลายประการ คือ ประการแรก แรงสนับสนุนจากชาวบ้าน ซึ่งเกิดจากปัจจัยส่วนตัว ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น หรืออาจเกิดจากการที่ชาวบ้านมีประสบการณ์ไม่ดีต่อกำนันคนเดิม เช่น เห็นว่าไม่ได้ทำประโยชน์อะไร จึงอยากสนับสนุนให้ผู้หญิงเป็นกำนันดูบ้าง เพื่อว่าจะมีแนวทางการทำงานที่ทำให้ชุมชนดีขึ้น ประการที่สอง เงื่อนไขของชุมชนที่เป็นโอกาสให้ผู้หญิงได้เข้ามาแสดงบทบาทในฐานะผู้นำ คือ กำนันคนเก่าเกษียณอายุ หรือต้องออกจากตำแหน่งด้วยเหตุผลอื่น จึงเป็นจังหวะที่ผู้หญิงได้ก้าวเข้ามาเสนอตัวให้ชาวบ้านเลือกตั้งเพื่อดำรงตำแหน่งแทนผู้นำคนเดิม นอกจากนี้ในบางกรณีขณะมีการหาเสียงเลือกตั้ง ผู้สมัครที่เป็นคู่แข่งเกิดเปลี่ยนใจถอนตัวจากการสมัครรับเลือกตั้งเป็นกำนันจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม ทำให้ผู้สมัครสตรีมีคู่แข่งน้อยลง โอกาสที่ได้รับเลือกตั้งจึงมีมากขึ้น ประการที่สาม ลักษณะของชุมชนที่กำนันสตรีอาศัยอยู่ก็เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง จากการศึกษาพบว่าชุมชนอันเป็นที่ตั้งของที่ทำการกำนันเป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีความเจริญ บางแห่งเป็นชุมชนกึ่งเมืองด้วยอยู่ใกล้ตัวอำเภอ หรือเป็นที่ตั้งของตัวอำเภอ ลักษณะชุมชนดังกล่าวนี้ได้เปิดโอกาสให้กำนันสตรีได้พบปะกับข้าราชการของหน่วยงานต่างๆ ตลอดจนบุคคลสำคัญของอำเภอ ทำให้เป็นผู้มีหูตากว้างขวาง รู้ช่องทางการทำงานประสานกับหน่วยงานต่างๆ และเป็นที่รู้จักมักคุ้นของข้าราชการ จึงทำให้ชาวบ้านมองเห็นว่าผู้สมัครสตรีเป็นคนกว้างขวาง รู้จักเจ้านาย ซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชนของตนจึงลงคะแนนเสียงเลือกผู้สมัครสตรีให้เป็นกำนัน

อย่างไรก็ตามมีข้อที่น่าสังเกตว่า ในหลายกรณีเมื่อได้รับเลือกตั้งเป็นกำนันแล้ว กำนันสตรีหลายคนทีเดียวที่จัดงานเลี้ยงตอบแทนบรรดาหัวหน้าคณะที่ช่วยเหลือหาเสียงจนกำนันชนะการเลือกตั้ง บางรายนอกจากเลี้ยงอาหารแล้วยังจัดให้มีการแสดงหมอลำให้ชาวบ้านชมเป็นการฉลองตำแหน่งไปในตัวด้วย

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท

จากการศึกษาพบว่า กำนันสตรีมีทัศนคติต่อแนวทางการพัฒนาที่ค่อนข้างหลากหลาย แต่จากการประมวลทัศนคติเหล่านั้นสามารถแยกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

2.1 ชาวบ้านเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการพัฒนา ถ้าพิจารณาในด้านการจัดลำดับความสำคัญของการดำเนินการพัฒนาในด้านต่างๆแล้ว กำนันสตรีเห็นว่าการพัฒนาต้องเริ่มที่การพัฒนาคนก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ชาวบ้านมีสุขภาพอนามัยที่ดี การพัฒนาทางด้านจิตใจให้ชาวบ้านรู้จักหน้าที่ ประหยัด ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ และมีความซื่อสัตย์ ดังนั้นการพัฒนาคนจึงเป็นพื้นฐานในการพัฒนาอย่างอื่น

2.2 การพัฒนาต้องเน้นให้ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้ กล่าวคือ การส่งเสริมการประกอบอาชีพต่างๆต้องเน้นในเรื่องการผลิตเพื่อการบริโภคให้เพียงพอก่อน ส่วนที่เหลือจากนั้นจึงขาย ชาวบ้านควรผลิตสิ่งของต่างๆใช้เอง ซึ่งเป็นการประหยัดและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ดังนั้นรัฐเองไม่ควรดำเนินการพัฒนาแบบแจกสิ่งของ ซึ่งจะทำให้เกิดความเคยชินคอยแต่จะพึ่งรัฐ การส่งเสริมให้ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้ในการประกอบอาชีพ หน่วยงานต่างๆสามารถสนับสนุนได้โดยการอบรมความรู้ต่างๆที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ และการเปิดโลกทัศน์ของชาวบ้านให้กว้างขึ้น โดยอาจมีการพาไปดูงานยังที่ต่างๆ เพื่อให้ชาวบ้านมองเห็นแนวทางและรู้ความเคลื่อนไหวของสังคมภายนอกหมู่บ้าน

2.3 การพัฒนาต้องมาจากพื้นฐานความต้องการของชาวบ้าน โดยให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนา ในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาใดๆควรเริ่มจากพื้นฐานที่ชาวบ้านทำอยู่แล้ว ที่สำคัญคือ ควรส่งเสริมให้ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันเพื่อการเรียนรู้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในบางกรณีอาจต้องขอการสนับสนุนจากรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้เชิงวิชาการ

2.4 ในส่วนการดำเนินงานพัฒนาของหน่วยงานของรัฐ เจ้าหน้าที่ทำงานพัฒนาต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรมไม่มุ่งสนองนโยบาย หรือสร้างผลงานของตนเองจนมากเกินไป การ

ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาต่างๆควรให้ความสำคัญเนื่อง การเปลี่ยนแปลงเจ้าหน้าที่ที่ทำงานพัฒนาในระดับพื้นที่บ่อยๆ ทำให้กิจกรรมการพัฒนาหยุดชะงักไม่ต่อเนื่อง ประการสำคัญก็คือการพัฒนาไม่จำเป็นต้องมีการให้รางวัล *"การประกวดผลงานไม่ใช่นักแข่งของการพัฒนา"*

3. กลยุทธ์ในการพัฒนา

ในส่วนของกลยุทธ์การพัฒนายังได้กล่าวถึงประเด็นสำคัญ 2 ประเด็น คือ วิธีการทำงานของกำนันสตรีและการดำเนินโครงการพัฒนาต่างๆในพื้นที่รับผิดชอบ ซึ่งจาก 2 ประเด็นที่กล่าวถึงนี้จะสะท้อนบทบาทของกำนันสตรีได้เป็นอย่างดี

3.1 วิธีการทำงาน การทำงานของกำนันสตรีมีความแตกต่างกันออกไป จากการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถประมวลลักษณะการทำงานพัฒนาในภาพรวมได้ดังนี้คือ ประการแรก การทำงานพัฒนาต้องมีการวางแผน ต้องรู้จักจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมการพัฒนาว่าอะไรควรทำก่อนหลัง ในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาต้องรู้จักปรึกษาหารือกลุ่มหรือองค์กรที่อยู่ในชุมชน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมการพัฒนาเป็นไปด้วยดี กำนันบางท่านได้ใช้ทรัพยากรบุคคลที่อยู่ในชุมชนให้เป็นประโยชน์ เช่น ครู จะช่วยเป็นที่ปรึกษาในด้านแนวคิด การพัฒนาการดำเนินกิจกรรมต่างๆได้เป็นอย่างดี หรือองค์กรที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่น เช่น ศปต. ต้องใช้คณะกรรมการนี้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินการพัฒนา ประการที่สอง ประสานทรัพยากรภายนอกกับภายในชุมชนเพื่อการพัฒนา การทำงานในจุดนี้มีความสำคัญมากต่อการทำงานพัฒนา เพราะในบางกรณีการพัฒนาไม่อาจอาศัยแต่ทรัพยากรภายในชุมชนได้แต่เพียงอย่างเดียว จำเป็นต้องอาศัยการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือชุมชนภายนอกด้วย สิ่งที่ดีว่ามีความสำคัญต่อการกระตุ้นให้ชาวบ้านเกิดความตื่นตัวในงานพัฒนา ได้แก่ การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารต่างๆที่กำนันรับทราบจากภายนอก เช่น ไปดูหมู่บ้านที่ชนะการประกวด หมู่บ้านที่มีกิจกรรมการพัฒนาเด่นๆที่ชาวบ้านสนใจ ซึ่งนับว่าเป็นการเปิดโลกทัศน์ของชาวบ้าน นอกจากนี้กำนันสตรีจึงเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานราชการและองค์กรเอกชนในการดำเนินโครงการพัฒนาชุมชน และทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับชาวบ้านเกี่ยวกับโครงการพัฒนาอีกด้วย ประการที่สาม การสร้างศรัทธาและจูงใจชาวบ้านในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนา ความสามารถประการนี้ของกำนันสตรีถือว่ามีส่วนสำคัญต่อความ

สำเร็จหรือล้มเหลวของการดำเนินงานต่างๆได้ กำนันสตรีหลายท่านได้ให้ทัศนะว่าการทำ
งานนั้น^๕นั้นต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชาวบ้านก่อน ต้องเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี รู้จักพูดจาจูงใจ
ชาวบ้านให้มาร่วมงานพัฒนา พยายามหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง เมื่อมีปัญหาความขัดแย้งควร
ให้ชาวบ้านได้แสดงความคิดเห็นเพื่อหาทางยุติปัญหา กำนันสตรีบางท่านเห็นว่าการทำงาน
กับชาวบ้านนั้นต้องยกตัวอย่างให้ชาวบ้านเป็นรูปธรรม ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ดังนั้นการยก
ตัวอย่างหรือการอุปมาอุปไมยจึงเป็นประโยชน์มากในการที่จะทำให้ชาวบ้านเกิดความเข้าใจ
และที่สำคัญการจูงใจชาวบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนานั้น นอกจากจูงใจ
โดยใช้วัตถุสิ่งของ เช่น การเลี้ยงอาหาร การจูงใจอาจทำได้โดยการยกย่องชมเชย หรือ
ชี้แจงให้ชาวบ้านเห็นประโยชน์ของการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและระดับ
ชุมชน

จากวิธีการทำงานทั้งหมดที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่าบทบาทของกำนันสตรี
มีทั้งในส่วนที่เป็นนักวางแผน นักประสานงาน และนักจิตวิทยา ที่จะต้องสร้างศรัทธาและจูง
ใจชาวบ้านในการร่วมกันทำกิจกรรมการพัฒนา เป็นที่น่ายินดีที่กำนันสตรีบางท่านได้วาง
หลักเกณฑ์ในการทำงานของตนเอง ซึ่งล้วนสะท้อนบทบาทและกลยุทธ์ในการทำงานอันชาญ
ฉลาดของกำนันสตรี เช่น หลัก 4 ช. หรือ "หมั่นประชุม ชักชวน ชื่นใจ และช่วยเหลือ
กัน" บางท่านมีหลักการทำงานที่เรียกว่า หลักแก้ว 3 ประการ คือ "ความรัก ความพอ
และความฉลาด" เป็นต้น

3.2 การดำเนินโครงการพัฒนา โครงการพัฒนาที่ดำเนินการในขั้นที่ความรับผิดชอบ
ของกำนันสตรี มีทั้งโครงการพัฒนาด้านจิตใจ พัฒนาสังคม การส่งเสริมอาชีพ และการ
พัฒนาปัจจัยพื้นฐานสำหรับการพัฒนา

เป็นที่น่าสนใจว่า กำนันสตรีมิได้มุ่งเน้นการพัฒนาในเชิงวัตถุอย่างเดียว แต่ยัง
ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาด้านจิตใจ การฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น เช่น การจัดให้มี
การบวชสามเณรภาคฤดูร้อน การจัดงานบุญประเพณีต่างๆ เป็นต้น ทั้งนี้เพราะกำนันสตรีมี
แนวคิดว่าการพัฒนาอะไรนั้นต้องพัฒนาจิตใจก่อน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

โครงการอีกประเภทหนึ่งซึ่งกำนันสตรีให้ความสนใจดำเนินการได้แก่ โครงการ
การพัฒนาสังคมภายใต้แนวคิดสาธารณสุขมูลฐาน ที่ทำกันอย่างแพร่หลาย ได้แก่ การสร้าง

สามชั้นเพื่อให้ชาวบ้านมีที่ถ่ายอุจจาระปัสสาวะที่ถูกสุขลักษณะ และยังเป็นกำบังกันการแพร่กระจายของเชื้อโรคติดต่อ นอกจากนี้ยังมีโครงการสร้างโถ่งภายในใต้โครงการสร้างงานในชนบท(กสช.) ทั้งนี้เพื่อให้ชาวบ้านได้มีภาชนะไว้เก็บกักน้ำฝนไว้เพื่อการอุปโภคบริโภคเป็นการบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูแล้ง

การพัฒนาในด้านอาชีพ นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งยวดต่อการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับปากท้อง การพัฒนาในด้านนี้กำนันสตรีเน้นการพัฒนาการเกษตร ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ชาวบ้านมีความคุ้นเคยและมีความชำนาญอยู่แล้ว อาชีพที่ได้รับการส่งเสริมให้ชาวบ้านหันมาทำเป็นอาชีพที่ชาวบ้านทำอยู่แล้ว เช่น การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การทอผ้า การปลูกผัก ถั่วลิสง การเลี้ยงวัว การทำไร่นาสวนผสม เป็นต้น อย่างไรก็ตามการส่งเสริมด้านการประกอบอาชีพนี้ กำนันสตรีบางท่านได้แสดงความคิดเห็นว่า การส่งเสริมอาชีพน่าจะมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจน คือ ไม่ใช่ส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกหรือทำนั้นทำนี้อย่างเดียว แต่ต้องจัดหาตลาดให้ด้วย

โครงการพัฒนาด้านการสร้างปัจจัยพื้นฐานสำหรับการพัฒนา นับว่าเป็นกิจกรรมการพัฒนาที่กำนันสตรีเห็นว่าจะมีความจำเป็นจะต้องดำเนินการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภค การพัฒนาในด้านนี้มีการขุดลอกสระและคูคลองที่มีอยู่แล้วให้สามารถเก็บกักน้ำได้อย่างเต็มที่ และการสร้างแหล่งน้ำขึ้นใหม่ เช่น การสร้างฝายน้ำล้น การขุดบ่อน้ำตื้น เป็นต้น นอกจากการพัฒนาแหล่งน้ำแล้วยังมีโครงการด้านการพัฒนาเส้นทางคมนาคม โดยการสร้างถนนหรือปรับปรุงถนนที่เชื่อมโยงหมู่บ้านต่างๆให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้การได้ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกของชาวบ้านในการสัญจรและการขนส่งผลผลิตไปขายยังตลาดรับซื้อ

ในการดำเนินการพัฒนาต่างๆ กำนันสตรีมีความเห็นสอดคล้องกันว่า โครงการพัฒนาต่างๆน่าจะทำให้สอดคล้องและสนับสนุนแนวทางการพัฒนาของ 4 กระทรวงหลัก เพื่อให้การพัฒนาดำเนินไปอย่างประสานสอดคล้องกัน และสามารถตอบสนองความต้องการของชาวบ้านอย่างกว้างขวาง

4. ปัญหาในการทำงานพัฒนา

จากการวิเคราะห์กรณีศึกษาพบว่า ปัญหาที่กำนันสตรีต้องเผชิญหลังจากเข้ามาดำรงตำแหน่งกำนัน มีทั้งปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในหน้าที่ และปัญหาส่วนตัวที่อาจเกี่ยวข้องกับคนภายในครอบครัว หรือปัญหาทางด้านจิตใจ

4.1 ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการทำงานตามหน้าที่ ในการทำงานตามหน้าที่ของกำนันสตรีนั้น ต้องเผชิญกับปัญหาทั้งที่เกี่ยวข้องกับชาวบ้านและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภายนอกที่เข้าไปดำเนินโครงการพัฒนาในพื้นที่

ในส่วนของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชาวบ้านนั้นพบว่า ในหมู่บ้านที่ยากจนชาวบ้านไม่ค่อยมีเวลามาร่วมงานพัฒนา เพราะมัวยุ่งอยู่กับการทำมาหากิน และยังแต่ละหมู่บ้านอยู่ห่างไกลกันด้วยแล้ว การระดมกำลังมาร่วมกันทำงานเป็นไปโดยยากลำบาก ในกรณีนี้หมู่บ้านมีลักษณะเป็นชุมชนกึ่งเมือง การชักจูงให้ชาวบ้านมาร่วมพัฒนาเป็นไปโดยยากลำบาก ชาวบ้านส่วนใหญ่ "หัวหมอ" คิดว่าได้เสียภาษีบำรุงท้องที่ให้กับรัฐบาลไปแล้ว จึงไม่จำเป็นต้องช่วยงานพัฒนาอะไรอีก อีกทั้งชาวบ้านในชุมชนลักษณะนี้จะยุ่งอยู่กับการทำมาค้าขาย ไม่มีเวลามาร่วมงานพัฒนา นอกจากปัญหาดังกล่าวข้างต้นแล้ว กำนันสตรีบางท่านยังได้ชี้ให้เห็นปัญหาอีกประการหนึ่ง คือ ชาวบ้านบางส่วนมัวเมากับอบายมุข มัวแต่เล่นการพนันจนไม่เป็นอันทำมาหากิน บางหมู่บ้านมีปัญหาความแตกแยก จึงยากที่จะชักชวนให้ร่วมมือร่วมใจกันทำงานพัฒนา

สำหรับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานภายนอกนั้น กำนันสตรีได้สะท้อนภาพของปัญหาที่ว่า การทำงานของเจ้าหน้าที่ที่มาทำงานในระดับพื้นที่ไม่ค่อยประสานกัน มีการทำงานซ้ำซ้อนหรือไปคนละทิศละทาง ทำให้เป็นปัญหานักใจแก่กำนันในการประสานงานและทำความเข้าใจกับชาวบ้าน เจ้าหน้าที่บางส่วนมุ่งผลสำเร็จของงานมากเกินไปจนไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ชาวบ้านโดยรวม และที่สำคัญการทำงานของเจ้าหน้าที่ไม่ค่อยต่อเนื่อง บางครั้งเจ้าหน้าที่ก็ทำงานแบบให้เสร็จตามแผนงาน มิได้มีความจริงจังกับงานเท่าที่ควร

4.2 ปัญหาส่วนตัว อาจกล่าวได้ว่าปัญหาการยอมรับยังเป็นปัญหาใหญ่ของกำนันสตรีหลายคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำงานในสภาพแวดล้อมซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่เป็นชาย กำนันสตรี

หลายท่านสะท้อนปัญหาว่า กำนันยังถูกมองว่าเป็นผู้หญิงซึ่งทำงานสู้ผู้ชายไม่ได้ ทำให้เกิดความอึดอัดใจที่ต้องทำทั้งงานและต้องพิสูจน์ตัวเอง ในบางกรณีการดำรงตำแหน่งกำนันอาจต้องไปปฏิบัติหน้าที่นอกบ้านในยามค่ำคืน หรือต้องไปค้างคืนนอกหมู่บ้าน เมื่อต้องไปฝึกอบรมหรือร่วมประชุมสัมมนาตามความจำเป็น ทำให้กำนันสตรีเกิดความกังวลว่าจะถูกมองไปในทางที่ไม่ดี เพราะค่านิยมที่ว่าผู้หญิงต้องอยู่กับเหย้าเฝ้ากับเรือนยังเป็นสิ่งที่สังคมยังคงยึดถืออยู่ อีกประการหนึ่งความเป็นผู้หญิงอาจเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานบางอย่างในหน้าที่กำนัน เช่น การออกติดตามโจรผู้ร้ายในยามกลางคืน วัวควายไครมาแจ้งก็ต้องออกไปช่วยติดตาม เป็นต้น กำนันหลายท่านยังไม่เคยชินกับงานในลักษณะนี้มาก สำหรับกำนันสตรีที่อายุน้อยอาจมีความขัดแย้งในบทบาทได้ เช่น สามีหรือลูกอาจคาดหวังให้อยู่บ้านเพื่อทำงานตามหน้าที่แม่บ้านตามแนวคิดเดิมของสังคมอีสาน ในขณะที่งานในหน้าที่กำนันก็ต้องการเวลาและความเสียสละให้กำนันสตรีออกไปทำงานรับใช้สังคมมากขึ้น กำนันบางท่านสะท้อนความรู้สึกว่า "บางครั้งรู้สึกท้อใจเมื่อเห็นคนอื่นใช้ชีวิตอย่างสุขสบาย โดยไม่ทำประโยชน์ให้ประเทศชาติ" ความขัดแย้งในบทบาทเป็นปัญหาสำหรับกำนันที่มีกิจการทำธุรกิจส่วนตัวในรูปแบบต่างๆ บางครั้งอยู่ในภาวะที่สับสนว่าจะเลือกทำมาหากินตามอาชีพที่ประกอบอยู่ หรือจะต้องทำงานในหน้าที่กำนันอันมีค่าตอบแทนอันน้อยนิด และต้องการความเสียสละอย่างสูง

แม้ว่าจะมีปัญหาดังที่เกี่ยวกับการทำงาน และปัญหาส่วนตัวดังได้กล่าวมาแล้ว กำนันสตรีได้เสนอทัศนะซึ่งชี้ให้เห็นถึงการปรับตัวและการใช้คุณลักษณะที่ตนเองมีอยู่เข้ามาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการทำงาน เช่น การใช้คำพูดที่อ่อนหวาน บุคลิกที่นุ่มนวล ในการพูดจูงใจชาวบ้านให้ร่วมมือในกิจกรรมการพัฒนา ความเป็นผู้หญิงที่มีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่นอยู่เป็นทุนเดิม ทำให้เข้าถึงจิตใจของชาวบ้านได้ง่าย นอกจากนี้ปัญหาบางประการข้างต้นอาจคลี่คลายไปได้ถ้าสมาชิกในครอบครัวพยายามเข้าใจ และเข้ามามีส่วนรับผิดชอบงานในหน้าที่ของสตรีตามธรรมเนียมของชุมชน เช่น ในหลายกรณีเมื่อกำนันไม่อยู่บ้านหรือติดธุระนอกบ้าน สามีอาจทำหน้าที่หุงหาอาหารแทน หรือเมื่อมีแขกมาพบกำนันก็ช่วยต้อนรับ ทั้งนี้เพื่อเป็นการผ่อนภาระการทำงานให้กำนันสตรี และส่งเสริมให้กำนันสตรีได้ทำหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับพื้นฐานความเข้าใจและความเห็นอกเห็นใจของสมาชิกในครัวเรือนเป็นสำคัญ

ผู้นำหมู่บ้านสตรี : **การเข้าสู่ตำแหน่ง แนวคิด บทบาท** **และปัญหาในการทำงานพัฒนา**

การนำเสนอผลการวิจัยในส่วนนี้จะ เป็นบทวิเคราะห์แนวคิด บทบาท และปัญหา ในการพัฒนาชนบทของผู้นำหมู่บ้านสตรี โดยมีเนื้อหาครอบคลุมประเด็นหลักดังต่อไปนี้ คือ การตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้ง กลยุทธ์การหาเสียง และปัจจัยที่ทำให้ผู้สมัครสตรีได้รับ เลือกตั้งเป็นผู้นำหมู่บ้าน จากนั้นจะได้นำเสนอทัศนะของผู้นำหมู่บ้านสตรีในส่วนที่เกี่ยวกับการ พัฒนาชนบท กลยุทธ์การพัฒนา บทบาท และปัญหาต่างๆที่ผู้นำสตรีต้องเผชิญในการทำงาน พัฒนาชนบทในฐานะผู้นำของชุมชน

1. การเข้าสู่ตำแหน่งผู้นำหมู่บ้าน

1.1 พื้นฐานการเรียนรู้การทำงานในตำแหน่งผู้นำหมู่บ้าน ก่อนที่ผู้นำสตรีจะได้รับการ เลือกตั้งเข้าดำรงตำแหน่งผู้นำหมู่บ้านนั้น ผู้นำสตรีได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับงาน พัฒนาและงานในหน้าที่ผู้นำหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้ว ช่องทางที่ทำให้สตรีได้มีโอกาส เรียนรู้และมีประสบการณ์ดังกล่าวนี้มี 2 ช่องทาง คือ

1.1.1 การเรียนรู้จากญาติที่ดำรงตำแหน่งผู้นำ จากการศึกษาพบว่าผู้นำหมู่บ้าน สตรีอาจมีบุคคลในระบบเครือญาติที่ดำรงตำแหน่งผู้นำหมู่บ้านหรือกำนันมาก่อน เช่น สามี พ่อ ปู่ ตา ลุง เป็นต้น การที่มีบุคคลในเครือญาติดำรงตำแหน่งดังกล่าว มีผลทำให้ผู้นำ สตรีได้มีโอกาสเรียนรู้งานและมีประสบการณ์งานพัฒนา โดยญาติที่เป็นผู้นำหมู่บ้านหรือกำนัน นั้นอาจขอให้ผู้นำหมู่บ้านสตรีช่วยงานในหมู่บ้านหรือตำบลในโอกาสต่างๆ บางท่านได้มีโอกาส เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความสามารถของตนเอง เช่น เข้ารับการฝึก อบรมผู้นำเยาวชน เป็นต้น นอกจากนี้การเรียนรู้ยังเกิดจากการได้เห็นการทำงาน และ ได้ยินได้ฟังการปรึกษาหารือระหว่างผู้นำกับบุคคลอื่นในวาระต่างๆกันด้วย สิ่งเหล่านี้จึง เป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการเป็นผู้นำ แม้ว่าในช่วงเวลาของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นสตรียังไม่มี โอกาสที่จะได้ดำรงตำแหน่งผู้นำของชุมชน หรือยังไม่มี ความสนใจที่จะดำรงตำแหน่งนี้เลยก็ ตาม

1.1.2 การเรียนรู้จากการไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนาของหมู่บ้าน การเรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนานี้ สามารถเกิดขึ้นได้แก่สตรีทุกคนในหมู่บ้าน มากบ้างน้อยบ้างขึ้นอยู่กับว่าแต่ละคนจะมีโอกาสที่จะมีส่วนร่วมในงานพัฒนามากน้อยเพียงใด และตัวสตรีเองมีความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาหรือไม่ จากการศึกษาพบว่าผู้ใหญ่สตรีส่วนใหญ่เคยร่วมกิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านมาก่อนที่จะได้รับเลือกตั้งเป็นผู้นำหมู่บ้าน บางคนเคยเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาในฐานะผู้นำกลุ่มมาก่อน เช่น เคยเป็นผู้นำกลุ่มหนุ่มสาว ประธานกลุ่มสตรี หรือเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน(อสม.) เป็นต้น การเข้าร่วมในกิจกรรมการพัฒนาไม่ว่าจะได้เป็นผู้นำกลุ่มหรือไม่ก็ตาม มีส่วนทำให้ผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้การทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการประสานงานกับคนกลุ่มต่างๆทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังช่วยให้รู้จักเพื่อนบ้านอย่างกว้างขวาง นับว่าเป็นการปูทางไปสู่ตำแหน่งผู้นำของหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี แต่เป็นที่น่าสนใจที่ไม่มีผู้นำหมู่บ้านสตรีคนไหนเลยที่คิดว่าจะเป็นผู้ใหญ่บ้านมาก่อน การเข้าไปร่วมงานพัฒนาเป็นเพราะความสนใจส่วนตัวเป็นหลัก มิได้เป็นการเตรียมการเพื่อเข้าสู่การดำรงตำแหน่งผู้นำหมู่บ้าน

1.2 การตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้นำหมู่บ้าน โดยภาพรวมแล้วการตัดสินใจของผู้สมัครรับเลือกตั้งสตรีขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เป็นคุณสมบัติส่วนตัว การประเมินศักยภาพของตนเอง และการสนับสนุนจากส่วนต่างๆของชุมชน จากการศึกษาทำให้ทราบว่าสตรีลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้นำหมู่บ้าน เพราะมีความสนใจที่จะทำงานในตำแหน่งนี้ บางคนมีความสนใจเป็นพิเศษ โดยจะเห็นได้จากการที่ผู้นำหมู่บ้านสตรีบางรายเคยสมัครเข้ารับการเลือกตั้งมาครั้งหนึ่งแล้วในอดีต แต่ไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นเมื่อมีโอกาสจึงตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้งและชนะการเลือกตั้งในที่สุด นอกจากความสนใจส่วนตัวแล้ว ผู้นำหมู่บ้านสตรีบางรายยังให้เหตุผลของการลงสมัครรับเลือกตั้งว่า ต้องการล้มล้างคำสาปประมาทของชาวบ้านบางกลุ่มที่มองว่าสตรีไม่มีความสามารถที่จะเป็นผู้นำชุมชนได้ ดังคำกล่าวที่สะท้อนออกมาให้ได้ยินในลักษณะต่างๆ เช่น "เป็นผู้หญิงลีเจ็ดมือหยังได้" "คนเบ็ดบ้านเบ็ดเมือง ซิเอาแม่หญิงเมื่อเป็นผู้นำ" หรือคำท้าทายจากฝ่ายชายที่เป็นคู่แข่งที่ว่า "ประสาหญิงเป็นมาได้ดอกสู้กูบได้" เป็นต้น

นอกจากความสนใจส่วนตัวแล้ว การตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้งยังขึ้นอยู่กับ การประเมินใน 2 ด้าน คือ การประเมินศักยภาพของตนเอง และการประเมินผู้สนับสนุน ในด้านการประเมินศักยภาพของตนเองนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งสตรีจะประเมินโดยพิจารณา จากกิจกรรมการพัฒนาหรือการแก้ปัญหาของหมู่บ้าน ที่ตัวเองได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการ ดำเนินการ ทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าการทำงานในหน้าที่ผู้นำบ้านไม่ใช่งานที่อยู่เหนือ ความสามารถของสตรีที่จะทำได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่มิบุคคลในเครือญาติเป็นผู้นำมา ก่อน ย่อมมีโอกาสเรียนรู้วิธีการทำงาน และได้ช่วยงานของชุมชนได้มากกว่าชาวบ้านทั่วไป การประเมินในด้านที่ 2 ได้แก่ การประเมินว่าชุมชนสนับสนุนมากน้อยเพียงใด โดย พิจารณาจากการสนับสนุนของบุคคลในครอบครัว เครือญาติ และเพื่อนบ้านในชุมชน โดย ปกติแล้วผู้สมัครจะถามความเห็นของคนในครอบครัวก่อน เช่น สามี ลูก หรือพ่อ แม่ เป็นต้นว่าบุคคลเหล่านั้นมีความคิดเห็นอย่างไรถ้าตนจะลงสมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งส่วนมากแล้ว คนในครอบครัวมักจะสนับสนุน สามีบางคนอาจจะช่วยบรรยายทำงานถ้าบรรยายได้เป็นผู้นำ บ้าน หรือบางคนอยากเป็นผู้นำบ้านแต่ประเมินแล้วเห็นว่าตนเองมีคุณสมบัติด้อยกว่าบรรยาย หรือได้เสียงสนับสนุนจากชาวบ้านน้อยกว่าบรรยาย จึงพยายามผลักดันให้บรรยายลงสมัครรับ เลือกตั้ง ในบางกรณีผู้สมัครที่เป็นโสด เมื่อปรึกษาพ่อแม่มักถูกทัดทาน เพราะเห็นว่างานผู้นำ บ้านเป็นงานหนัก ไม่อยากให้ลูกลำบาก แต่เมื่อผู้สมัครจะลงสมัครจริงก็ไม่ได้ห้าม ยินดีสนับสนุน นอกจากบุคคลในครอบครัวแล้ว ผู้สมัครยังประเมินการสนับสนุนจากเครือญาติ และเพื่อนบ้านว่าให้การสนับสนุนมากน้อยเพียงใด โดยดูจากการแสดงความคิดเห็นสนับสนุน ในการพูดคุยกันในโอกาสต่างๆ ผู้สมัครบางรายมีกลุ่มชาวบ้านมาบอกและขอร้องให้ลงสมัคร บางรายอาจเดินถามความเห็นชาวบ้านเพื่อประเมินแรงสนับสนุน

ดังนั้นการตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้งของผู้สมัครสตรี จะมีได้ขึ้นอยู่กับความ สนใจของตนเองแต่เพียงอย่างเดียว แต่ผู้สมัครสตรีจะประเมินทั้งศักยภาพของตนเองและ แรงสนับสนุนจากคนในครอบครัว เครือญาติ และเพื่อนบ้านในชุมชน ประกอบกัน

1.3 วิธีการหาเสียง หลังจากที่ได้ตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้งแล้ว ผู้สมัครสตรีใช้วิธี การต่างๆ เพื่อหาเสียงสนับสนุน วิธีการหาเสียงที่ผู้สมัครส่วนใหญ่ใช้ คือ การเดินหาเสียง เอง โดยมีญาติหรือชาวบ้านช่วยหาเสียงให้ด้วย การหาเสียงส่วนมากมุ่งเน้นการเข้าถึง

ชาวบ้านแต่ละครัวเรือน โดยอาจเดินหาเสียงตามบ้านหรือในโอกาสที่มีงานบุญประเพณีต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ในการหาเสียงนี้ผู้สมัครบางส่วนได้จัดให้มีการเลี้ยงอาหารชาวบ้านด้วย มีตั้งแต่เลี้ยงอาหารธรรมดาไปจนถึงการล้มวัวประกอบอาหารเลี้ยงกันด้วย นอกจากเลี้ยงอาหารแล้วผู้สมัครบางรายยังหาเสียงโดยการสัญญาว่าจะทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ให้กับหมู่บ้าน เช่น สร้างถนน รื้อถนนให้มีการนำไฟฟ้าเข้าหมู่บ้าน เป็นต้น เพื่อโน้มน้าวจิตใจให้ชาวบ้านลงคะแนนเสียงให้ นอกจากการสร้างระบบแรงจูงใจดังกล่าวแล้ว ผู้สมัครบางคนยังขอหลังสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติช่วยด้วย คือ มีการบ่นเจ้าพ่อเจ้าแม่หรือพระธาตุ ให้ช่วยคลี่คลายให้ได้รับการเลือกตั้ง

1.4 ปัจจัยที่ทำให้ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้นำหมู่บ้าน จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่ทำให้ผู้สมัครสตรีได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้นำหมู่บ้าน มีทั้งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะส่วนตัว ฐานะทางเศรษฐกิจ ภาระในครอบครัว และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

1.4.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะส่วนตัว ที่สำคัญคือ บุคลิกภาพ ฐานะทางเศรษฐกิจ และภาระในครอบครัว ในส่วนของบุคลิกภาพนั้นคุณสมบัติที่สำคัญคือ การมีศิลปะในการพูด ความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ความเสียสละและความเข้มแข็งอดทน คุณสมบัติเหล่านี้เป็นคุณสมบัติสำคัญที่ชาวบ้านนำมาพิจารณาในการสนับสนุนและลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครสตรี

(1) การมีศิลปะในการพูด การที่ผู้สมัครสตรีเป็นคนพูดเก่ง พูดดี ทำให้สามารถทำความเข้าใจและจูงใจชาวบ้านได้มาก และถ้ามองจากทัศนะของชาวบ้านแล้วผู้นำที่มีศิลปะในการพูดจะสามารถเป็นปากเป็นเสียงให้กับหมู่บ้าน และประสานงานกับหน่วยงานภายนอกได้เป็นอย่างดี

(2) ความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน คุณสมบัติประการนี้ชาวบ้านจะพิจารณาถึงความขยันหมั่นเพียรในการทำหน้าที่ของผู้นำของบ้านของหมู่บ้านของผู้สมัครสตรีว่ามีมากน้อยเพียงใด ความขยันขันแข็งในการทำหน้าที่ ช่วยทำให้ชาวบ้านมั่นใจว่าเมื่อเข้ามาเป็นผู้นำหมู่บ้านแล้ว ผู้สมัครสตรีจะมีความกระตือรือร้นในการทำงาน

(3) ความเสียสละ โดยดูจากการที่ผู้สมัครได้มีส่วนร่วมกิจกรรมการพัฒนาหรือช่วยเหลือหมู่บ้านแก้ปัญหาในโอกาสต่างๆ โดยอาจเสียสละทั้งในด้านกำลังกายและกำลังทรัพย์

(4) ความเข้มแข็งของตน ในส่วนนี้ชาวบ้านจะพิจารณาจากบุคลิกภาพที่เข้มแข็งมีความเป็นผู้นำของผู้สมัครสตรี แต่ความเข้มแข็งในที่นี้มิใช่ความเข้มแข็งแบบก้าวร้าว แต่เป็นความเข้มแข็งที่แผงไว้ด้วยความสุภาพอ่อนโยนเป็นกันเองแก่ชาวบ้าน

1.4.2 สำหรับฐานะทางเศรษฐกิจนั้น จากการศึกษาพบว่าผู้ใหญ่วัยสตรีส่วนมากมีฐานะทางเศรษฐกิจดี นอกจากการทำนาแล้วผู้ใหญ่วัยสตรียังมีกิจการในด้านอื่น ๆ ด้วย กิจการที่สำคัญคือ การค้าขาย เช่น ค้าขายข้าว วัวควาย ตั้งร้านค้าในหมู่บ้าน เป็นต้น การดำเนินกิจการโรงสีควบคู่ไปกับการเลี้ยงหมู และการประกอบธุรกิจส่วนตัว เช่น เป็นตัวแทนหาประกันของบริษัทประกันชีวิต ดำเนินกิจการรับเหมาก่อสร้าง ตั้งร้านตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น การมีกิจการในเชิงธุรกิจการค้าเหล่านี้มีส่วนทำให้ผู้สมัครสตรีมีโอกาสพบคนในหมู่บ้านค่อนข้างมากในโอกาสที่ชาวบ้านมาใช้บริการ เช่น มาซื้อของที่ร้านค้า มาสีข้าวที่โรงสี มาตัดเย็บเสื้อผ้า เป็นต้น การดำเนินกิจการในเชิงธุรกิจบริการนี้ได้สร้างความคุ้นเคยและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างชาวบ้านกับผู้ดำเนินกิจการ และการเป็นผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดี ทำให้ผู้สมัครสตรีมีความพร้อมที่จะช่วยเหลืองานของส่วนรวม เพราะไม่ต้องห่วงในเรื่องการทำมาหากินมากนัก ประกอบกับการดำเนินกิจการเชิงธุรกิจดังกล่าวทำให้ผู้สมัครสตรีมีเครือข่ายของคนที่อยู่กว้างขวางทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้าน ซึ่งจะส่งเสริมการทำงานในตำแหน่งผู้นำของหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี

1.4.3 นอกจากฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีแล้ว ผู้ใหญ่วัยสตรีส่วนใหญ่เป็นคนที่ไม่มีภาระในการเลี้ยงดูลูก เนื่องจากเป็นโสดหรือลูกาโตหมดแล้ว สามารถช่วยตัวเองได้ ลูกบางคนอาจไปทำงานกรุงเทพฯ หรือแต่งงานแยกครอบครัวออกไป ทำให้ไม่เป็นภาระในการเลี้ยงดูของพ่อแม่ นอกจากนี้ลูกที่ยังอยู่กับครอบครัวก็สามารถมอบหมายให้ช่วยงานในบ้านได้ จึงเป็นการแบ่งเบาภาระของสตรีในเรื่องการเลี้ยงดูลูกและการทำงานบ้านลงไปได้มาก ทำให้สตรีมีเวลาที่จะเข้ามาทำงานของชุมชนได้มากขึ้น

1.4.4 ปัจจัยที่เกี่ยวกับชุมชน ในส่วนของปัจจัยที่เกี่ยวกับชุมชนนั้น เป็นเงื่อนไขที่สร้างโอกาสหรือช่องทางให้สตรีได้เข้าสู่ตำแหน่งผู้ใหญ่วัยสตรี จากการศึกษาพบว่า ผู้ใหญ่วัยสตรีมักเป็นบุคคลที่มีเครือข่ายในหมู่บ้านมาก ทำให้ได้รับการสนับสนุนอย่างกว้างขวาง และดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า เครือข่ายนี้เองเป็นกลไกสำคัญในการช่วยเหลือประเด็นสำคัญในเรื่องเครือข่ายก็คือ การที่มีบุคคลในเครือญาติเคยดำรงตำแหน่งผู้นำของ

ชุมชนมาในอดีต ทำให้สามารถสั่งสมบารมีให้กับตระกูลได้มาก เพราะได้คลุกคลีกับชาวบ้าน ได้ช่วยงานของชุมชน ตลอดจนช่วยแก้ปัญหาและเป็นที่พึ่งของชาวบ้านมานาน สิ่งเหล่านี้เป็น ฐานอย่างดีที่สร้างความศรัทธาและการสนับสนุนจากชาวบ้าน นอกจากนี้ปัจจัยเกี่ยวกับเครือ ญาติแล้ว เงื่อนไขที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ สถานการณ์ในขณะที่มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่นบ้าน จากการศึกษารายว่าผู้ใหญ่นบ้านสตรีหลายรายได้รับการเลือกตั้ง เพราะว่าไม่มีผู้สมัครที่ เป็นคู่แข่ง ชาวบ้านจึงลงมติให้เป็นผู้ใหญ่นบ้านเลย ดังนั้นโอกาสหรือจังหวะที่มีการเลือกตั้ง จึงเป็นปัจจัยอย่างหนึ่งที่ทำให้สตรีก้าวเข้าสู่ตำแหน่งผู้ใหญ่นบ้านได้

ข้อที่น่าสนใจก็คือ หลังจากที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นผู้ใหญ่นบ้านแล้ว ผู้ใหญ่นบ้าน สตรีจำนวนไม่น้อยที่จัดให้มีงานเลี้ยงฉลองตำแหน่ง โดยจัดอาหารและเหล้าเลี้ยงชาวบ้าน บางรายมีการล้มวัวควายเพื่อนำเนื้อมาประกอบอาหารเลี้ยงกัน บางรายจัดพิธีบายศรีสู่ขวัญ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ผู้ใหญ่นบ้านคนใหม่ด้วย

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

เมื่อเข้าดำรงตำแหน่งแล้ว ผู้ใหญ่นบ้านสตรีได้ดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านในหลาย ด้าน ทั้งในส่วนที่เกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนา ปากท้องของชาวบ้าน และการพัฒนา ทางด้านสังคม การดำเนินการพัฒนาเหล่านี้อยู่บนพื้นฐานของแนวคิดหรือทัศนะของผู้ใหญ่นบ้าน ต่อการพัฒนา คือ ผู้ใหญ่นบ้านสตรีมองการพัฒนาอย่างไร และอะไรคือสิ่งที่มีความสำคัญใน การพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของคนในหมู่บ้าน จากการศึกษาสามารถประมวลทัศนะต่อการ พัฒนาของชาวบ้านสตรีได้ ดังนี้

2.1 การพัฒนาต้องเน้นในเรื่องปากท้องของชาวบ้าน และให้ชาวบ้านพึ่งตนเองได้ ทั้งนี้เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ยังมีฐานะยากจน การพัฒนาจึงควรมุ่งเน้นไปที่กิจกรรมที่จะเป็น ที่มาของรายได้ และการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ซึ่งอาจได้แก่ การพัฒนาทางการเกษตร ทั้งในด้านการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ นอกจากนี้อาจมีการพัฒนาที่มี ลักษณะเป็นอาชีพเสริม ซึ่งชาวบ้านสามารถเพิ่มทุนรายได้ให้กับครอบครัวของตนเอง การ ดำเนินการพัฒนาใดๆ นอกจากจะมุ่งแก้ปัญหาในเรื่องปากท้องแล้ว ยังควรเน้นให้ชาวบ้าน พึ่งตนเองได้ ไม่ใช่อาศัยความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกตลอดเวลา

2.2 การสร้างปัจจัยพื้นฐานสำหรับการพัฒนา เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการดำเนินการพัฒนา ผู้ใหญ่บ้านสตรีหลายรายเน้นความสำคัญของการพัฒนาแหล่งน้ำ ทั้งเพื่อการเกษตร และเพื่ออุปโภคบริโภคของชุมชน การสร้างถนนเพื่อพัฒนาเส้นทางคมนาคมของหมู่บ้านให้เกิดความสะดวกในการสัญจรไปมาของชาวบ้านในการติดต่อกับชุมชนภายนอก เช่น การขนส่งผลผลิตไปสู่ตลาด การไปรับการรักษาพยาบาล การไปโรงเรียนของเด็กและเยาวชน เป็นต้น ในทัศนะของผู้ใหญ่บ้านสตรีแล้วปัจจัยพื้นฐานเหล่านี้ยังเป็นสิ่งจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างแหล่งน้ำสำหรับชุมชน เพราะนอกจากการสร้างแหล่งน้ำและถนนจะเป็นการสนองตอบต่อการแก้ปัญหาสำคัญเรื่องการขาดแคลนน้ำ และสภาพของเส้นทางคมนาคมในชุมชนชนบทแล้ว ปัจจัยพื้นฐานดังกล่าวยังช่วยสนับสนุนการทำมาหากินของชาวบ้านอีกด้วย

2.3 การพัฒนาเป็นเรื่องที่รัฐและชาวบ้านต้องร่วมมือกัน ในการพัฒนานั้นไม่ใช่ว่าหน้าที่ของรัฐที่จะดำเนินการแต่เพียงฝ่ายเดียว คงต้องให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการวางแผนและดำเนินกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน คือ เป็นการร่วมคิดและร่วมทำระหว่างชุมชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในส่วนของชุมชนนั้นนอกจากชาวบ้านแล้วสถาบันทางสังคมหลักของหมู่บ้าน เช่น วัด โรงเรียน เป็นต้น ต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย เท่ากับเป็นการผนึกกำลังของชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนร่วมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ แทนการรอรับความช่วยเหลือแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้การมีส่วนร่วมยังทำให้ชุมชนสามารถกำหนดทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับความจำเป็นและความต้องการของชุมชน โดยมีหน่วยงานของรัฐเป็นฝ่ายสนับสนุนเพื่อให้การพัฒนาของหมู่บ้านดำเนินไปได้ในทิศทางที่ชุมชนต้องการ

3. บทบาทและกลยุทธในการพัฒนาชนบท

3.1 ในฐานะผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้านสตรีมีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาชุมชน บทบาทที่สำคัญได้แก่ การประสานงานกับหน่วยงานภายนอก และการผนึกกำลังชาวบ้าน ตลอดจนสถาบันหลักภายในหมู่บ้าน ให้ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา ในขณะเดียวกันผู้ใหญ่บ้านสตรียัง

เป็นตัวกลางที่ถ่ายทอดปัญหา ความต้องการ และข่าวสารต่างๆของชุมชนสู่ภายนอก และจากภายนอกสู่ชุมชน นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้นำในทางความคิดและการปฏิบัติของหมู่บ้านด้วย

การแสดงบทบาทในการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกเกิดขึ้นในหลายรูปแบบ คือ การประสานงานในด้านการพัฒนา การประสานงานเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่ชุมชนต้องการ และการประสานงานในเรื่องการรับบริการสาธารณะ ในส่วนของการประสานงานในด้านการพัฒนานั้น ผู้ใหญ่บ้านสตรีมีบทบาทสำคัญในการประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่เข้าไปดำเนินโครงการพัฒนาในหมู่บ้าน การประสานงานในส่วนนี้ทั้งการให้ข้อมูล การอำนวยความสะดวก และการระดมกำลังคนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการพัฒนา นอกจากนี้การประสานงานกับหน่วยงานภายนอกอาจเป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่ชุมชนขาดแคลน เช่น การประสานงานกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อของบประมาณดำเนินโครงการพัฒนาในหมู่บ้าน ซึ่งส่วนมากเป็นการสร้างสาธารณสมบัติเพื่ออำนวยความสะดวกในการทำมาหากินและการดำเนินชีวิตของชาวบ้าน หรือการประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อขอการสนับสนุนในด้านความรู้ คำแนะนำในการประกอบอาชีพ หรือแม้กระทั่งการประสานงานกับบริษัทเอกชน เพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพของชาวบ้าน เช่น การติดต่อกับโรงงานผลิตน้ำมะเขือเทศ เป็นต้น เพื่อให้ชาวบ้านปลูกมะเขือเทศแล้วนำผลผลิตมาขายให้โรงงาน นับว่าเป็นการเพิ่มทางเลือกในการประกอบอาชีพให้กับชาวบ้าน นอกจากนี้ผู้ใหญ่บ้านสตรียังต้องทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานของรัฐในด้านการรับบริการสาธารณะต่างๆอีกด้วย เช่น การแจ้งย้าย เข้า-ออกของชาวบ้าน การเข้ารับการอบรมในด้านต่างๆ เป็นต้น

สำหรับการคนักกำลังภายในหมู่บ้าน ซึ่งอาจถือว่าการประสานงานภายในชุมชนนั่นเอง ในส่วนนี้ผู้ใหญ่บ้านมิได้ทำหน้าที่ประสานงานเฉพาะในส่วนของพัฒนาเท่านั้น แต่ต้องทำหน้าที่ประสานในเกือบทุกเรื่องที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น ประสานความขัดแย้ง คลื่นคลาญกรณีทะเลาะวิวาทของชาวบ้าน การจัดงานบุญประเพณี เป็นต้น การประสานงานในด้านการพัฒนาของหมู่บ้าน มักเป็นการระดมกำลังของชาวบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยอาจต้องอาศัยการประชุมชี้แจงและการติดต่อสื่อสารทางหอกระจายข่าว นอกจากนี้ยังต้องเป็นตัวประสานระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียน ในการทำกิจกรรมการพัฒนา ร่วมกันด้วย เช่น การดำเนินโครงการอาหารกลางวัน เป็นต้น นอกจากนี้ผู้ใหญ่บ้านสตรี

ยังต้องทำหน้าที่เป็นตัวกลางถ่ายทอดข้อมูลจากหน่วยงานภายนอกให้ชาวบ้านได้รับทราบ เช่น ผลการประชุมประจำเดือนที่อำเภอ การประชุมสภาตำบล เป็นต้น และในขณะเดียวกันก็สะท้อนปัญหาความต้องการของคนในหมู่บ้านให้หน่วยงานภายนอกได้รับทราบ เพื่อหาทางร่วมกันแก้ไขหรือตอบสนองความต้องการต่อไป

ผู้ใหญ่บ้านบางคนแสดงทัศนะว่า การทำหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านนั้นต้องทำหน้าที่เป็นตัวอย่างในการทำงานและการดำเนินชีวิต ผู้นำต้องออกหน้าทั้งในการปฏิบัติและความคิดเห็นในการพัฒนาตนเองโดยการเข้ารับการอบรมในเรื่องต่างๆ จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะเสริมบทบาทการเป็นผู้นำชุมชนของสตรีในด้านความคิดและการปฏิบัติได้

3.2 วิธีการทำงาน การทำงานของผู้ใหญ่บ้านสตรีส่วนมากใช้วิธีการปรึกษาหารือคนที่เกี่ยวข้องที่อยู่ใกล้และไกลตัว คนที่อยู่ใกล้ตัวที่สุด ได้แก่ สมาชิกของผู้ใหญ่บ้านเอง จากการศึกษาพบว่าสมาชิกของผู้ใหญ่บ้านหลายคนรับราชการเป็นครู ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้กว้างขวาง และได้กลายเป็น "กุนชือ" ที่สำคัญของผู้ใหญ่บ้านในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ครูเหล่านี้จึงกลายเป็นผู้อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของผู้ใหญ่บ้านสตรีหลายคน เพราะสามารถให้ทั้งคำปรึกษาและให้กำลังใจแก่ผู้ใหญ่บ้านอย่างใกล้ชิด ที่ปรึกษาที่ไกลตัวออกมา ได้แก่ เครือญาติ กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มผู้อาวุโสที่มีประสบการณ์ในการทำงานพัฒนาของชุมชนมาก่อน เพื่อให้ข้อเสนอแนะและแนวทางการดำเนินงาน และถ้าเป็นเรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกับคนทั้งหมู่บ้าน ก็ต้องปรึกษาวงศ์วานโดยการเรียกประชุมชี้แจงถามความเห็นชาวบ้าน การทำงานในลักษณะนี้ต้องยึดหลักว่า "ต้องสื่อกับชาวบ้านให้รู้เรื่อง" เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจและนำไปสู่การให้ความร่วมมือ และยิ่งในหมู่บ้านที่มีความแตกแยกกัน โดยมีฝ่ายต่อต้านการทำงานของผู้ใหญ่บ้าน การทำความเข้าใจให้ชัดเจนยิ่งเป็นสิ่งจำเป็น มิฉะนั้นอาจถูกโจมตีหรือไม่ร่วมมือ

นอกจากการปรึกษาหารือแล้ว ผู้ใหญ่บ้านสตรียังได้สร้างกลไกในการทำงานขึ้นมา เพื่อให้สามารถรวมพลังชาวบ้านในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในหมู่บ้าน หลายคนได้ก่อตั้งกลุ่มเพื่อดึงชาวบ้านให้มาช่วยงานส่วนรวม เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มยุวเกษตรกร เป็นต้น ผู้ใหญ่บ้านสตรีบางคนได้นำเอาเทคนิคเฉพาะตัวมาใช้ เช่น เทคนิคการทำงานที่ตนเองเคยมีประสบการณ์ก่อนเป็นผู้ใหญ่บ้านมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติ

หน้าที่ในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ตัวอย่างที่พบคือ คนที่เคยเป็นตัวแทนประกันชีวิต ก็ได้นำเอาทักษะการพูดจูงใจที่เคยเรียนรู้มาจากการขายประกัน มาพูดจูงใจชาวบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานพัฒนาหรือกิจกรรมอื่นของหมู่บ้าน หรือบางคนใช้วิธีการ "อ้างเจ้าหน้าที่ของรัฐ" เพื่อให้ชาวบ้านร่วมมือกัน เพราะชาวบ้านเองนั้นมีความเกรงใจเจ้าหน้าที่ของรัฐอยู่เป็นทุนเดิมแล้ว ถ้าไม่ร่วมมือก็เกรงว่าเจ้าหน้าที่จะไม่พอใจ นอกจากนี้เพื่อไม่ให้ผู้ใหญ่บ้านสตรีแบกภาระหน้าที่ไว้แต่เพียงผู้เดียว ผู้ใหญ่บ้านสตรีจึงมักแบ่งงานและมอบหมายให้ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหรือกรรมการหมู่บ้านรับไปดำเนินการ ดังนั้นการทำงานจึงต้องมีการแบ่งแยกหน้าที่และกระจายอำนาจพอสมควร

3.3 การดำเนินกิจกรรมการพัฒนา ในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนานั้น ผู้ใหญ่บ้านสตรีแต่ละคนได้มุ่งเน้นการดำเนินกิจกรรมที่ค่อนข้างเฉพาะเจาะจงในการตอบสนองความต้องการของหมู่บ้าน จากการศึกษาสามารถแบ่งประเภทของกิจกรรมการพัฒนาที่ผู้ใหญ่บ้านสตรีได้ดำเนินการไปแล้วเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ กิจกรรมการพัฒนาที่เกี่ยวกับการสร้างปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนา และกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพของชุมชน

3.3.1 กิจกรรมการพัฒนาที่เกี่ยวกับการสร้างปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนา จากการศึกษาพบว่า กิจกรรมการพัฒนาระบบนี้เป็นกิจกรรมการพัฒนาหลักที่ผู้ใหญ่บ้านสตรีส่วนใหญ่ดำเนินการ ปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาที่สร้างขึ้น ได้แก่ การสร้างแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภค เช่น บ่อน้ำตื้น ฝาย ถังเก็บน้ำฝน ขุดลอกหนองน้ำ เป็นต้น การสร้างและปรับปรุงเส้นทางคมนาคม เช่น ถนน สะพาน เป็นต้น และการสร้างสิ่งก่อสร้างที่เป็นของสาธารณะอื่นๆ เช่น ศาลากลางบ้าน ศาลาที่พักรอรถประจำทาง ชุมประตูดัก และทางเข้าหมู่บ้าน เป็นต้น โครงการเหล่านี้ส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจาก "งบ ส.ส." หรืองบประมาณตามโครงการ กสช.

3.3.2 กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพของชุมชน ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมซึ่งส่งเสริมให้ชาวบ้านได้ร่วมมือกันช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทั้งในด้านความคิด กำลังกายใจ และกำลังทรัพย์ อันจะทำให้ชุมชนมีพลังในการต่อสู้กับภายนอกและสามารถพึ่งตนเองได้ กิจกรรมที่เน้นหนักในด้านนี้ ได้แก่ การตั้งกลุ่มและกองทุนในหมู่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์ทั้งในทางการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ เช่น การตั้งกลุ่มชาวบ้านผู้ปลูกผักสวนครัว กลุ่ม

ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม กลุ่มเลี้ยงปลา กลุ่มเลี้ยงวัว กลุ่มทอผ้า จักสาน และงานหัตถกรรม
ต่างๆ เป็นต้น และการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การตั้งกลุ่มสตรี
สหกรณ์ร้านค้า กองทุนร้านค้าประจำหมู่บ้าน กองทุนยา ธนาคารข้าว กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่ม
ฌาปนกิจ กองทุนสร้างส้วม เป็นต้น กิจกรรมการพัฒนาเหล่านี้ นอกจากเสริมสร้างศักยภาพ
ของชุมชนแล้ว ยังมีส่วนช่วยแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของชาวบ้านในเรื่องปาก
ท้องด้วย เพราะในแต่ละกลุ่มหรือกองทุนจะมีการดำเนินงานกิจกรรมที่เป็นที่ก่อให้เกิดรายได้
โดยตรง หรือสนับสนุนให้การทำมาหากินและการดำเนินชีวิตของชาวบ้านดำเนินไปด้วยดีใน
ระดับหนึ่ง ซึ่งการดำเนินงานในส่วนนี้ได้เป็นปรากฏการณ์ที่เป็นรูปแบบที่สะท้อนแนวคิด
ในการพัฒนาชนบทของผู้ใหญ่บ้านสตรีที่ต้องการเน้นเรื่องการแก้ปัญหาปากท้องของชาวบ้าน
ก่อน และให้ชาวบ้านสามารถพึ่งตนเองได้

4. ปัญหาในการทำงานพัฒนาชนบท

ในการทำงานพัฒนา ผู้ใหญ่บ้านสตรีอาจต้องเผชิญกับปัญหาหลายด้าน ทั้งที่เป็น
ปัญหส่วนตัว และปัญหาในการทำงานพัฒนาทั้งส่วนที่เกี่ยวกับชุมชนและหน่วยงานภายนอก

4.1 ปัญหาส่วนตัว โดยภาพรวมแล้วผู้ใหญ่บ้านสตรีส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาอุปสรรคส่วนตัว
ในการทำงานพัฒนา เพราะส่วนมากมักได้รับการสนับสนุนจากคนในครอบครัวและชุมชนดัง
ได้กล่าวมาแล้ว ปัญหาอุปสรรคส่วนตัวที่ผู้ใหญ่บ้านสตรีบางส่วนพบในการทำงานพัฒนา ได้แก่
ความไม่มั่นใจในตัวเอง เนื่องจากมีพื้นฐานการศึกษาไม่สูงนัก ทำให้อ่านและเขียนหนังสือ
ไม่ค่อยถูกต้อง ซึ่งอาจเป็นเพราะไม่ค่อยได้ใช้ความรู้ที่ได้เรียนมาเป็นเวลานานจึงลืมไป
บ้าง นอกจากนี้ในช่วงแรกๆของการทำหน้าที่ผู้ใหญ่บ้านต้องพูดในที่ประชุมชาวบ้าน จึงทำให้
รู้สึกประหม่าอยู่บ้าง เพราะไม่เคยชินกับการยืนพูดต่อสาธารณะชน แต่เมื่อเวลาผ่านไปก็
เกิดความเคยชิน ความประหม่าค่อยๆหายไป อีกปัญหาหนึ่งคือ ความห่อเหี่ยวที่จะทำงาน
เพราะเมื่อทำงานไปมีคนต่อต้านไม่ร่วมมือ มีการเล่นพรรคเล่นพวกในหมู่บ้าน แทนที่จะ
ร่วมมือกันทำงาน อันเป็นผลมาจากการไม่ยอมรับความสามารถของสตรีในการทำงานใน
ฐานะผู้นำ และในบางหมู่บ้านฝ่ายที่แพ้การเลือกตั้งไม่ค่อยให้ความร่วมมือ และก่อกวนการ
ทำงานของผู้ใหญ่บ้านสตรีก็มี

4.2 ปัญหาในการทำงานพัฒนา จากการศึกษาสามารถประมวลปัญหาส่วนที่เกี่ยวข้องกับการทำงานพัฒนาได้เป็น 2 ประเภท คือ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานภายนอก ในส่วนของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชนนั้น ปัญหาใหญ่ที่ทำให้ผู้ใหญ่บ้านหนักใจมากที่สุด ได้แก่ ปัญหาความขัดแย้งในหมู่บ้านที่เป็นเรื่องเล็กน้อยที่เกิดจากสาเหตุหลายประการ เช่น การทะเลาะเบาะแว้งกัน การยืมทรัพย์สินแล้วไม่ใช้คืน การรุกรล้ำเขตที่ดิน และการลักเล็กขโมยน้อย เป็นต้น ในบางหมู่บ้านมีปัญหาความขัดแย้งที่ค่อนข้างมาก เพราะมีชาวบ้านบางส่วนไม่ยอมรับผู้นำสตรี นอกจากนี้ฝ่ายที่แพ้การเลือกตั้งไม่ยอมให้ความร่วมมือในการทำงาน และมีทัศนคติวิพากษ์วิจารณ์การทำงานของผู้นำบ้านอยู่ตลอดเวลา ทำให้การทำงานพัฒนาชุมชนยากลำบาก นอกจากปัญหาความขัดแย้งแล้วการพัฒนาหมู่บ้านยังได้รับผลกระทบมาจากความยากจนของหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านยุ่งอยู่กับการหาหากิน บางส่วนต้องอพยพไปทำงานต่างถิ่น ทำให้หมู่บ้านขาดพลังในการทำงานพัฒนา และยิ่งในปีที่หมู่บ้านประสบกับปัญหาความแห้งแล้ง ยิ่งทำให้การอพยพของชาวบ้านไปทำงานต่างถิ่นกันมากขึ้น โดยเฉพาะการไปทำงานรับจ้างที่กรุงเทพมหานคร

สำหรับปัญหาที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานภายนอกนั้น ผู้ใหญ่บ้านสตรีได้ให้ทัศนะว่าหมู่บ้านของตนเองยังขาดแคลนงบประมาณที่จะนำไปพัฒนาหมู่บ้านในอีกหลายด้าน บางครั้งในการประชุมสภาตำบลโครงการของหมู่บ้านมักไม่ค่อยได้รับการสนับสนุน เพราะตนเองเป็นผู้หญิงคนเดียวในสภาตำบล จึงไม่ค่อยมีพรรคพวกที่จะช่วยออกเสียงสนับสนุน นอกจากนี้ในการทำงานพัฒนายังมีปัญหาด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เข้ามาดำเนินการในหมู่บ้าน เช่น เจ้าหน้าที่ไม่ติดตามงาน "เอางานมาโยนให้ทำแล้วก็ไป" บางครั้งไม่รักษาคำพูด บอกว่าจะทำอย่างนั้นอย่างนี้แล้วไม่ทำ ทำให้ชาวบ้านขาดความเชื่อถือเวลาที่ผู้ใหญ่บ้านไปขอความร่วมมือให้มาช่วยกันทำงานพัฒนา นอกจากนี้เจ้าหน้าที่บางคนยังมุ่งทำงานเพื่อผลงานของตนเองมากกว่าการทำงานเพื่อตอบสนองความต้องการ หรือแก้ปัญหาของหมู่บ้าน เช่น มาแนะนำให้หมู่บ้านตั้งกองทุนร้านค้า ทั้งที่ในหมู่บ้านมีร้านค้าอยู่มากมายแล้ว เป็นต้น ซึ่งแสดงว่าเจ้าหน้าที่มิได้ศึกษาชุมชนให้ถ่องแท้ก่อนที่จะดำเนินโครงการ แต่มุ่งทำงานเพื่อสนองนโยบายและแผนพัฒนาของหน่วยงานเท่านั้น

กำนันและผู้ใหญ่บ้านชาย : การเข้าสู่ตำแหน่ง แนวคิด บทบาท และปัญหาในการพัฒนา

การนำเสนอผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวคิด บทบาท และปัญหาในการพัฒนาชนบท ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านชายในส่วนนี้ คณะผู้วิจัยต้องการนำเสนอภาพรวมของการเข้าสู่ตำแหน่ง บทบาทในการพัฒนา และปัญหาในการทำงานพัฒนาของกำนันและผู้ใหญ่บ้านชาย เพื่อประกอบบทวิเคราะห์เกี่ยวกับกำนันและผู้ใหญ่บ้านสตรีที่ได้นำเสนอมาแล้วข้างต้น การนำเสนอในส่วนนี้จึงมีใช้การเสนอการวิเคราะห์ในเชิงเปรียบเทียบ แต่ต้องการให้เป็นข้อมูลเสริมเพื่อให้เห็นแนวคิด บทบาท และปัญหาในการพัฒนาชนบทของกำนันและผู้ใหญ่บ้านสตรีที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

1. การเข้าสู่ตำแหน่งกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

1.1 การตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้าน โดยภาพรวมแล้วการตัดสินใจลงสมัครรับเลือกตั้งมักขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ คือ ความสนใจส่วนตัวที่ต้องการลงสมัครรับเลือกตั้ง บางคนอยากเป็นกำนันจึงลงสมัครเป็นผู้ใหญ่บ้าน เพื่อได้เข้าไปสู่ตำแหน่งกำนันจนสำเร็จ แสดงถึงความตั้งใจจริง ปัจจัยอีกประการหนึ่ง ได้แก่ หลังจากกลุ่มสนับสนุน ซึ่งอาจเป็นเครือญาติหรือเพื่อนบ้านที่สนับสนุนให้ผู้สมัครลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นกำนันและผู้ใหญ่บ้าน บางคนโดยใจจริงแล้วไม่อยากเป็นกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านเลย แต่ทนเสียงสนับสนุนไม่ได้ ก็เลยอยากลงสมัครดู

1.2 การหาเสียง วิธีการหาเสียงของผู้สมัครกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านชาย ก็มีได้มีอะไรต่างจากผู้สมัครที่เป็นสตรี กล่าวคือ ส่วนมากแล้วใช้วิธีการหาเสียงแบบเข้าถึงตัวชาวบ้าน โดยเครือญาติและกลุ่มสนับสนุนช่วยหาเสียง ในการหาเสียงนี้มักมีการใช้ระบบหัวคะแนน โดยเฉพาะการสมัครตำแหน่งกำนันและการเลี้ยงเหล้า บุหรี่ อาหาร เพื่อจูงใจให้ชาวบ้านไปลงคะแนนเสียงให้ ซึ่งดูเหมือนว่าการเลี้ยงเหล้ากันน้อยนี้ได้กลายเป็นธรรมเนียมของการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นไปแล้ว

1.3 ปัจจัยที่ทำให้ผู้สมัครได้รับการเลือกตั้ง การที่ผู้สมัครได้รับการเลือกตั้งขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประเภท คือ ปัจจัยส่วนตัว และปัจจัยที่เกี่ยวกับส่วนรวม สำหรับปัจจัยส่วนตัวนั้นเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้สมัคร เช่น เป็นผู้มีความรู้ มีฐานะทางเศรษฐกิจดี มีมนุษยสัมพันธ์ เป็นต้น นอกจากนี้การที่ผู้สมัครมีคุณสมบัติเฉพาะบางอย่างที่ชุมชนชื่นชม เช่น ชื่อสัตย์ ขยัน อดทน ใจบุญ ช่วยงานของส่วนรวมดี หรือ "ใช้ง่าย" เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ทำให้ชาวบ้านรักอยากได้เขาเป็นผู้นำ และประการสำคัญก็คือ ผู้สมัครส่วนมากเคยดำรงตำแหน่งบริหารของหมู่บ้านหรือตำบลมาก่อน เช่น เป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน กรรมการสภาตำบล ผู้ใหญ่บ้าน(สำหรับผู้สมัครกำนัน) เป็นต้น ทำให้ชาวบ้านเห็นผลงานและในช่วงดำรงตำแหน่งได้ทำงานกับชาวบ้าน ได้ช่วยงานส่วนรวม ช่วยงานบุญของหมู่บ้าน ทำให้ได้ใกล้ชิดกับชาวบ้าน และการกระทำเหล่านี้ถือได้ว่าเป็นการสร้างผลงานที่เป็นรูปธรรม และเป็นมารีที่สะสมไว้ทีละเล็กละน้อย ซึ่งได้กลายเป็นฐานในการเรียกเสียงสนับสนุนจากชาวบ้านได้เป็นอย่างดี ในส่วนของปัจจัยส่วนรวมนั้น สิ่งที่มีความสำคัญอย่างมาก ได้แก่ การสนับสนุนของระบบเครือญาติและเครือข่ายเพื่อนบ้านที่สนับสนุน ซึ่งจะช่วยให้การหาเสียงและการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นที่น่าสังเกตว่าผู้ได้รับเลือกมักเป็นบุคคลที่มีญาติพี่น้องมากในหมู่บ้านหรือตำบล

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา

ทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านชายมีทัศนะเกี่ยวกับการพัฒนาที่คล้ายกัน ใน 3 ประเด็น คือ ประเด็นแรก การพัฒนาต้องเน้นการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและเพื่อการอุปโภคบริโภค การพัฒนาแหล่งน้ำจะช่วยให้ชาวบ้านสามารถทำมาหากินได้สะดวก และสามารถเพิ่มรายได้จากการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ ประเด็นที่สอง การพัฒนาต้องเน้นการสร้างปัจจัยพื้นฐานในการพัฒนา เพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตของชาวบ้าน และประเด็นที่สาม คือ การพัฒนาต้องเป็นการร่วมมือของรัฐกับประชาชน โดยประชาชนต้องมีส่วนร่วมทั้งในด้านกำลังกาย ทรัพย์ หรือความคิด และรัฐให้การสนับสนุนการพัฒนาตามความจำเป็น

3. บทบาทและกลยุทธ์ในการพัฒนา

ในภาพรวมแล้วกำนันและผู้ใหญ่บ้านชายมีบทบาทประสานงานทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้านเหมือนกับกำนันและผู้ใหญ่บ้านสตรีดังได้กล่าวมาแล้ว กลยุทธ์การพัฒนามีลักษณะไม่ต่างไปจากกลยุทธ์การพัฒนาที่กำนันและผู้ใหญ่บ้านสตรีใช้ กล่าวคือ ในการพัฒนามักเน้นในเรื่องของการสร้างปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนา เช่น ถนน สะพาน แหล่งน้ำกิน-ใช้ และเพื่อการเกษตร หอกระจายข่าว เป็นต้น การรวมกลุ่มชาวบ้านเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในลักษณะของการจัดตั้งกองทุนหรือกลุ่มออมทรัพย์ นอกจากนี้อาจเป็นการรวมกลุ่มเพื่อร่วมกับประกอบอาชีพ เช่น กลุ่มเพาะเห็ด กลุ่มสตรี กลุ่มเกษตรกร เป็นต้น การรวมกลุ่มบางลักษณะเน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีศักยภาพในการพัฒนาให้มากขึ้น เช่น กลุ่มเยาวชน เป็นต้น

4. ปัญหาในการทำงานพัฒนาชนบท

ปัญหาที่กำนันและผู้ใหญ่บ้านชายประสบในการทำงานพัฒนาชนบท ในฐานะผู้นำของชุมชน มีทั้งปัญหาที่เป็นปัญหาส่วนตัวและปัญหาที่เกี่ยวกับชุมชน ปัญหาส่วนตัวที่สำคัญได้แก่ การขาดความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายของรัฐ บางคนมีปัญหาคือในครอบครัว เนื่องจากขาดแรงงานในการเลี้ยงวัว ควาย หรือทำงานบ้าน เพราะลูกอพยพไปรับจ้างทำงานที่อื่น ทำให้ผู้ใหญ่บ้านต้องมาทำงานพวกนี้ จึงไม่มีเวลาให้กับการทำงานพัฒนามากนัก สำหรับผู้ใหญ่บ้านที่ใกล้เกษียณอายุแล้ว ชาวบ้านตั้งข้อสังเกตว่ามักจะไม่ค่อยกระตือรือร้นในการทำงานมากนัก สำหรับปัญหาเกี่ยวกับชุมชนมักเป็นปัญหาเกี่ยวกับการแตกแยกในชุมชน ซึ่งนำไปสู่ปัญหาการไม่ให้ความร่วมมือในการพัฒนาหมู่บ้าน นอกจากนี้เป็นปัญหาทางด้านกายภาพ ซึ่งอาจมีผลต่อการทำมาหากินของชาวบ้าน เช่น การขาดแคลนแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ถนนหนทางชำรุด ชาวบ้านขาดแคลนที่ทำกิน เป็นต้น